Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 19 grudnia 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka azylowa – Rozporządzenie (UE) nr 604/2013 – Artykuł 3 ust. 2 – Przekazanie osoby ubiegającej się o azyl do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej – Artykuł 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania – Środki dowodowe i standard dowodu w odniesieniu do rzeczywistego ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania wynikającego z wad systemowych w zakresie procedury azylowej i warunków przyjmowania wnioskodawców w odpowiedzialnym państwie członkowskim – Zawieszenie przez odpowiedzialne państwo członkowskie przejęć i wtórnych przejęć osób ubiegających się o azyl

W sprawach połączonych C-185/24 i C-189/24 [Tudmur] [i]

mającej za przedmiot dwa wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (wyższy sąd administracyjny dla kraju związkowego Badenia i Wirtembergia, Niemcy) postanowieniami z dnia 14 lutego 2024 r., które wpłynęły do Trybunału w dniach 7 i 8 marca 2024 r., w postępowaniach:

RL (C-185/24),

QS (C-189/24)

przeciwko

Bundesrepublik Deutschland,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: K. Jürimäe (sprawozdawczyni), prezes izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, M. Gavalec, Z. Csehi i F. Schalin, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: niemiecki.

[i] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller oraz R. Kanitz, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu duńskiego – D. Elkan, M. Jespersen oraz C. Maertens, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu francuskiego – R. Bénard oraz O. Duprat-Mazaré, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu włoskiego – G. Palmieri, w charakterze pełnomocnika, którą wspierali L. D'Ascia i D.G. Pintus, avvocati dello Stato,

– w imieniu rządu austriackiego – A. Posch, J. Schmoll oraz M. Kopetzki, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu fińskiego – H. Leppo, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – A. Katsimerou oraz B. Schima, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (Dz.U. 2013, L 180, s. 31, zwanego dalej „rozporządzeniem Dublin III").

2 Wnioski te zostały złożone w ramach sporów między dwoma obywatelami Syrii a Bundesrepublik Deutschland (Republiką Federalną Niemiec) w przedmiocie oddalenia ich wniosków o udzielenie azylu i wydania nakazu wydalenia ich do Włoch.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą") przewiduje:

„Nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu".

4 Motywy 4 i 5 rozporządzenia Dublin III stanowią:

„(4) W konkluzjach z Tampere stwierdzono także, że [wspólny europejski system azylowy] powinien zostać uzupełniony, w krótkim terminie, o precyzyjną i sprawną metodę ustalania, które państwo członkowskie jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu.

(5) Metoda taka powinna być oparta na kryteriach obiektywnych i sprawiedliwych, zarówno dla państw członkowskich, jak i dla zainteresowanych osób. W szczególności powinna ona umożliwiać szybkie ustalenie odpowiedzialnego państwa członkowskiego, tak by zagwarantować skuteczny dostęp do procedur udzielania ochrony międzynarodowej i nie powinna zagrażać celowi, jakim jest szybkie rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej".

5 Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Rozpatrywanie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej", stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Państwa członkowskie rozpatrują każdy wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej złożony przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który składa wniosek na terytorium jednego z nich, w tym na granicy lub w strefach tranzytowych. Wniosek jest rozpatrywany przez jedno państwo członkowskie, którym jest państwo, które kryteria wymienione w rozdziale III wskazują jako odpowiedzialne.

2. W przypadku gdy nie można wyznaczyć odpowiedzialnego państwa członkowskiego na podstawie kryteriów wymienionych w niniejszym rozporządzeniu, odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest pierwsze państwo członkowskie, w którym wniosek ten został złożony.

Jeżeli przekazanie wnioskodawcy do państwa członkowskiego pierwotnie wyznaczonego jako państwo odpowiedzialne jest niemożliwe, gdyż istnieją istotne powody ku temu, by przypuszczać, że w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania wnioskodawców w tym państwie członkowskim występują wady systemowe, powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 [Karty], państwo członkowskie dokonujące ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego dalej prowadzi ocenę kryteriów określonych w rozdziale III w celu stwierdzenia, czy inne państwo członkowskie może zostać wyznaczone jako odpowiedzialne.

Jeżeli na mocy niniejszego ustępu nie można przeprowadzić przekazania do żadnego z państw członkowskich wyznaczonych na podstawie kryteriów określonych w rozdziale III ani do pierwszego państwa członkowskiego, w którym złożono wniosek, odpowiedzialnym państwem członkowskim staje się państwo członkowskie prowadzące postępowanie w sprawie ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego".

Prawo niemieckie

6 Zgodnie z § 29 ust. 1 Asylgesetz (ustawy o azylu) w brzmieniu opublikowanym w dniu 2 września 2008 r. (BGBl. 2008 I, s. 1798), ostatnio zmienionym przez § 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2023 r. (BGBl. 2023 I, nr 382):

„Wniosek o udzielenie azylu jest niedopuszczalny, gdy:

1) inne państwo jest odpowiedzialne za przeprowadzenie procedury azylowej

a) na podstawie [rozporządzenia Dublin III]

[…]".

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

7 RL i QS są obywatelami Syrii. Złożyli oni wnioski o udzielenie azylu w Niemczech, odpowiednio, w dniach 30 grudnia 2021 r. i 15 lutego 2022 r.

8 Jednak na podstawie informacji zawartych w bazie danych Eurodac jako państwo członkowskie odpowiedzialne za rozpatrzenie obu wniosków o udzielenie azylu została jednak zidentyfikowana Republika Włoska.

9 Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (federalny urząd ds. migracji i uchodźców, Niemcy, zwany dalej „urzędem federalnym") zwrócił się zatem do Republiki Włoskiej z wnioskiem o przejęcie RL i QS. Wniosek ten pozostał bez odpowiedzi.

10 W konsekwencji decyzjami z dnia 31 marca 2022 r. i z dnia 19 kwietnia 2022 r. urząd federalny odrzucił wnioski o udzielenie azylu złożone przez RL i QS jako niedopuszczalne na podstawie § 29 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy o azylu, w brzmieniu zmienionym ustawą z dnia 19 grudnia 2023 r., ze względu na to, że za rozpatrzenie ich wniosków o udzielenie azylu była odpowiedzialna Republika Włoska. Nakazał on również wydalenie tych wnioskodawców do Włoch.

11 RL i QS wnieśli skargi na te decyzje do Verwaltungsgericht Düsseldorf (sądu administracyjnego w Düsseldorfie, Niemcy). Postanowieniami z dni 25 i 29 kwietnia 2022 r. sąd ten przyznał tym skargom skutek zawieszający, a wyrokami z dni 11 i 13 maja 2022 r. stwierdził nieważność tych decyzji.

12 Republika Federalna Niemiec wniosła apelację od tych wyroków do Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (wyższego sądu administracyjnego dla kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia, Niemcy), który jest sądem odsyłającym.

13 Podczas gdy postępowania apelacyjne były w toku, w dniu 5 grudnia 2022 r. włoska jednostka dublińska skierowała okólnik do wszystkich jednostek dublińskich. Pismo to brzmiało następująco:

„Chcielibyśmy poinformować Państwa, że ze względu na nagłe przyczyny techniczne związane z niedostępnością ośrodków recepcyjnych państwa członkowskie są proszone o tymczasowe zawieszenie przekazań do Włoch od jutra, z wyjątkiem przypadków łączenia rodzin małoletnich bez opieki.

Bardziej szczegółowe informacje na temat okresu zawieszenia zostaną podane w późniejszym terminie”.

14 W dniu 7 grudnia 2022 r. włoska jednostka dublińska wysłała drugi okólnik. Zgodnie z tym okólnikiem:

„Niniejsze pismo stanowi nawiązanie do wcześniejszego komunikatu z dnia 5 grudnia w sprawie zawieszenia przekazań, z wyjątkiem przypadków łączenia rodzin małoletnich, ze względu na niedostępność ośrodków recepcyjnych.

W tym względzie, biorąc pod uwagę dużą liczbę osób przybywających zarówno na granice morskie, jak i lądowe, informujemy Państwa o potrzebie zmiany harmonogramu działań w zakresie przyjmowania obywateli państw trzecich, z uwzględnieniem również braku dostępnych miejsc przyjmowania”.

15 Postanowieniami z dnia 21 czerwca 2023 r. sąd odsyłający oddalił apelacje, o których mowa w pkt 12 niniejszego wyroku. Uznał on, że Republika Federalna Niemiec stała się odpowiedzialna za rozpatrywanie wniosków RL i QS o udzielenie azylu zgodnie z art. 3 ust. 2 akapit trzeci rozporządzenia Dublin III, ponieważ przekazanie tych wnioskodawców do Włoch było niemożliwe.

16 Postanowienia te zostały uchylone przez Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny, Niemcy), a sprawy zostały przekazane sądowi odsyłającemu do ponownego rozpoznania i wydania nowego orzeczenia.

17 W tym kontekście sąd ten zauważa, że zgodnie z przepisami rozporządzenia Dublin III państwem członkowskim odpowiedzialnym za rozpatrywanie przedmiotowych wniosków o udzielenie azylu jest Republika Włoska. Wnioski te mogłyby zatem zostać odrzucone jako niedopuszczalne, chyba że Republika Federalna Niemiec stałaby się odpowiedzialnym państwem członkowskim na podstawie art. 3 ust. 2 akapity drugi i trzeci tego rozporządzenia ze względu na „wady systemowe” w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową we Włoszech, powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty.

18 Wspomniany sąd uważa zatem, że konieczne jest wyjaśnienie wykładni pojęcia „wad systemowych” w rozumieniu art. 3 ust. 2 akapit drugi wspomnianego rozporządzenia. Sąd ten zastanawia się, czy wadami systemowymi są nieokreślone w czasie odmowy ze strony odpowiedzialnego państwa członkowskiego przejmowania lub wtórnego przejmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, z wyjątkiem rzadkich indywidualnych przypadków.

19 Sąd odsyłający uważa, że na to pytanie należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Jego zdaniem Republika Włoska, celowo odmawiając przejmowania lub wtórnego przejmowania osób ubiegających się o azyl, już na wstępie odmawia im dostępu do procedury azylowej i przyjęcia.

20 Na wypadek gdyby jednak na pytanie to należało udzielić odpowiedzi przeczącej, sąd ten zmierza jeszcze do ustalenia, w jaki sposób może on oceniać istnienie wad systemowych, w przypadku gdy odpowiedzialne państwo członkowskie odmawia przejęcia lub wtórnego przejęcia osób ubiegających się o azyl. W takim przypadku niemożliwe jest bowiem zdaniem tego sądu zebranie obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych dotyczących procedury azylowej i warunków przyjmowania osób ubiegających się o azyl niezbędnych do dokonania takiej oceny.

21 W tych okolicznościach Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (wyższy sąd administracyjny dla kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 3 ust. 2 akapit drugi [rozporządzenia Dublin III] należy interpretować w ten sposób, że w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania wnioskodawców w państwie członkowskim, pierwotnie wyznaczonym jako odpowiedzialne, występują wady systemowe, powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 [Karty], jeżeli to państwo członkowskie, na podstawie zarządzonego przez to państwo zawieszenia przyjmowania przekazań co do zasady odmawia na czas nieokreślony (wtórnego) przejęcia wnioskodawców ubiegających się o azyl?

2) W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze: Czy art. 3 ust. 2 akapit drugi [rozporządzenia Dublin III] należy interpretować w ten sposób, że wynikające z prawa Unii wymogi dotyczące wyjaśnienia okoliczności faktycznych, które wymagają ustalenia obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych na temat procedury azylowej i warunków przyjmowania wnioskodawców, którzy mają zostać przekazani, doznają ograniczenia, jeżeli sąd rozpoznający sprawę nie może uzyskać tych danych, lecz może jedynie ustalić hipotetyczny stan faktyczny, ponieważ rozpatrywane [jako odpowiedzialne] państwo członkowskie co do zasady odmawia (wtórnego) przejęcia wnioskodawców ubiegających się o azyl na podstawie zarządzonego przez to państwo zawieszenia na czas nieokreślony przyjmowania przekazań?”.

Postępowanie przed Trybunałem

22 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 25 kwietnia 2024 r. sprawy C-185/24 i C-189/24 zostały połączone do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania wyroku.

23 Decyzją prezesa Trybunału z tego samego dnia sprawy zostały skierowane do rozpoznania w pierwszej kolejności.

24 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 7 czerwca 2024 r. wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie niniejszych spraw w trybie przyspieszonym przewidzianym w art. 105 regulaminu postępowania przed Trybunałem został oddalony.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

25 Rząd włoski podnosi niedopuszczalność pytania drugiego, które jest jego zdaniem wyłącznie hipotetyczne, ponieważ opiera się na błędnym i sprzecznym z zasadą wzajemnego zaufania założeniu w odniesieniu do powodów zawieszenia przekazywania do Włoch.

26 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy na gruncie stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, przy czym prawidłowość tych ustaleń nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania, iż mają one znaczenie dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania [wyrok z dnia 18 czerwca 2024 r., Bundesrepublik Deutschland (Skutek decyzji o nadaniu statusu uchodźcy), C-753/22, EU:C:2024:524, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo].

27 W niniejszej sprawie z wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika jednoznacznie, że pytanie drugie dotyczy wykładni norm prawa Unii mających znaczenie dla sporów w postępowaniach głównych. Ponadto, ponieważ to sąd odsyłający jest odpowiedzialny za określenie ram prawnych i faktycznych sporów w postępowaniach głównych, nie jest zadaniem Trybunału weryfikacja założeń, na których opierają się wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

28 Wynika stąd, że pytanie drugie jest dopuszczalne.

Co do istoty

29 Poprzez dwa pytania prejudycjalne, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Dublin III należy interpretować w ten sposób, że można stwierdzić, iż w państwie członkowskim wskazanym jako odpowiedzialne na podstawie kryteriów określonych w rozdziale III tego rozporządzenia istnieją wady systemowe w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty, z tego jedynie powodu, że to państwo członkowskie jednostronnie zawiesiło przejęcia i wtórne przejęcia tych wnioskodawców. Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej sąd ten pyta, na podstawie jakich elementów może on wykazać istnienie tego rodzaju wad w takiej sytuacji.

30 Należy przypomnieć, że prawo Unii opiera się na zasadniczym założeniu, zgodnie z którym każde państwo członkowskie dzieli z wszystkimi innymi państwami członkowskimi – i przyjmuje, że państwa te dzielą z nim – szereg wspólnych wartości, na których opiera się Unia Europejska, jak sprecyzowano w art. 2 TUE. Założenie to oznacza i uzasadnia istnienie między państwami członkowskimi wzajemnego zaufania, że wartości te będą uznawane i że prawo Unii, które wprowadza je w życie, będzie przestrzegane, oraz że ich krajowe porządki prawne mogą

zapewnić równoważne i skuteczne poziomy ochrony praw podstawowych uznanych w Karcie, a w szczególności w jej art. 1 i 4, które ustanawiają jedną z podstawowych wartości Unii i jej państw członkowskich, mianowicie godność człowieka, która obejmuje w szczególności zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania [zob. podobnie wyroki: z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 80; a także z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo].

31 Zasada wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi ma w prawie Unii fundamentalne znaczenie, gdyż umożliwia utworzenie i utrzymywanie przestrzeni bez granic wewnętrznych. Dokładniej, zasada wzajemnego zaufania wymaga w szczególności w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, by każde z tych państw uznawało – z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności – iż wszystkie inne państwa członkowskie przestrzegają prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych uznanych w tym prawie [wyroki: z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 44].

32 W związku z tym w kontekście wspólnego europejskiego systemu azylowego, a w szczególności rozporządzenia Dublin III, należy domniemywać, że traktowanie osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w każdym państwie członkowskim jest zgodne z wymogami Karty, Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, podpisanej w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r. [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, s. 150, nr 2545 (1954)], która weszła w życie w dniu 22 kwietnia 1954 r., uzupełnionej Protokołem dotyczącym statusu uchodźców, zawartym w Nowym Jorku w dniu 31 stycznia 1967 r., który wszedł w życie w dniu 4 października 1967 r., a także w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. [zob. podobnie wyroki: z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 82 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 45].

33 Nie można jednak wykluczyć, że w praktyce wystąpią poważne trudności w funkcjonowaniu wspomnianego systemu w określonym państwie członkowskim i w związku z tym zaistnieje poważne ryzyko, iż w razie przekazania do tego państwa członkowskiego osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej będą traktowane w sposób, którego nie dałoby się pogodzić z ich prawami podstawowymi [wyroki: z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 46].

34 I tak art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Dublin III przewiduje, że osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej nie można przekazać do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie jej wniosku, jeżeli istnieją istotne powody ku temu, by przypuszczać, że ze względu na wady systemowe w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o taką ochronę w tym państwie członkowskim mogłaby być ona narażona na ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty [wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 47]. W takim wypadku, zgodnie z art. 3 ust. 2 akapity drugi i trzeci rozporządzenia Dublin III, państwo członkowskie dokonujące ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego staje się państwem członkowskim odpowiedzialnym

za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, jeżeli stwierdzi, po przeprowadzeniu dalszej oceny kryteriów określonych w rozdziale III tego rozporządzenia, że nie jest możliwe przekazanie wnioskodawcy do państwa członkowskiego wyznaczonego na podstawie tych kryteriów ani do pierwszego państwa członkowskiego, w którym złożono wniosek (wyrok z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 86).

35 Tymczasem z art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Dublin III jednoznacznie wynika, że jedynie „wady systemowe", „powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 [Karty]«, uniemożliwiają przekazanie osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do odpowiedzialnego państwa członkowskiego Przepis ten ustanawia zatem dwie kumulatywne przesłanki [zob. podobnie wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 57, 58].

36 Pierwsza z tych przesłanek, dotycząca istnienia „wad systemowych", jest spełniona, jeżeli rozpatrywane wady utrzymują się i dotyczą ogólnie procedury azylowej i warunków przyjmowania mających zastosowanie do osób ubiegających się o ochronę międzynarodową lub przynajmniej do niektórych grup osób ubiegających się o ochronę międzynarodową rozpatrywanych łącznie [zob. podobnie wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 59].

37 Wady te powinny ponadto osiągnąć szczególnie wysoki próg dolegliwości, który zależy od wszystkich okoliczności sprawy. Próg ten zostałby przekroczony w przypadku, gdyby obojętność organów państwa członkowskiego skutkowała tym, że osoba całkowicie zależna od pomocy publicznej znalazłaby się, niezależnie od jej woli i osobistych wyborów, w sytuacji skrajnej deprywacji materialnej, która nie pozwalałaby jej na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak wyżywienie, umycie się i zakwaterowanie, oraz która szkodziłaby jej zdrowiu fizycznemu lub psychicznemu lub doprowadziłaby ją do stanu poniżenia niedającego się pogodzić z godnością ludzką. Wspomniany próg nie może zatem dotyczyć sytuacji charakteryzujących się nawet znaczną niepewnością lub poważnym pogorszeniem warunków życia danej osoby, jeżeli nie wiążą się one ze skrajną deprywacją materialną, stawiającą tę osobę w sytuacji tak poważnej, że można ową sytuację uznać za nieludzkie i poniżające traktowanie (zob. podobnie wyrok z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 91–93; a także postanowienie z dnia 13 listopada 2019 r., Hamed i Omar, C-540/17 i C-541/17, EU:C:2019:964, pkt 39).

38 Druga przesłanka, dotycząca istnienia ryzyka takiego traktowania, jest zatem spełniona, gdy te wady systemowe powodują ryzyko narażenia zainteresowanego na traktowanie sprzeczne z art. 4 Karty [zob. podobnie wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 62].

39 Co się tyczy oceny tych przesłanek przez sąd rozpoznający skargę na decyzję o przekazaniu, z orzecznictwa Trybunału wynika, że w przypadku gdy sąd ten posiada dowody przedstawione przez zainteresowaną osobę w celu wykazania istnienia takiego ryzyka, jest on zobowiązany dokonać, na podstawie obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych oraz w świetle standardu ochrony praw podstawowych gwarantowanego prawem Unii, czy spełnione są obie przesłanki określone w art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Dublin III [zob. podobnie wyroki: z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 90; a także z dnia 30 listopada 2023 r., Ministero dell'Interno i in. (Wspólna ulotka – Odesłanie pośrednie), C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 i C-328/21, EU:C:2023:934, pkt 136]. Ponadto sąd ten

powinien również wziąć pod uwagę z własnej inicjatywy istotne informacje, które są mu znane, w celu podjęcia decyzji o zastosowaniu art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Dublin III [zob. podobnie wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wzajemne zaufanie w przypadku przekazania), C-392/22, EU:C:2024:195, pkt 77].

40 Z orzecznictwa tego wynika, że – jak wskazały Komisja Europejska i wszystkie rządy, które przedstawiły uwagi przed Trybunałem – istnienia wad systemowych w procedurze azylowej i warunkach przyjmowania, narażających wnioskodawcę na poważne ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania, nie można domniemywać ze względu na sam fakt, że odpowiedzialne państwo członkowskie ogłosiło, jednostronnie i wbrew obowiązkom ciążącym na nim w ramach wspólnego europejskiego systemu azylowego, zawieszenie wszystkich przekazań osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej na swoje terytorium, a tym samym procedur przejęcia i wtórnego przejęcia tych wnioskodawców. Przeciwnie, istnienie takich wad systemowych i takiego ryzyka można wykazać dopiero po przeprowadzeniu konkretnej analizy, opartej na obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych.

41 Wykładnię tę potwierdzają cele rozporządzenia Dublin III, które zmierza w szczególności do ustanowienia jasnej i funkcjonalnej metody ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego oraz zapobiegania wtórnemu przepływowi osób ubiegających się o azyl między państwami członkowskimi [wyrok z dnia 30 listopada 2023 r., Ministero dell'Interno i in. (Wspólna ulotka – Odesłanie pośrednie), C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 i C-328/21, EU:C:2023:934, pkt 141 i przytoczone tam orzecznictwo].

42 Państwo członkowskie wskazane jako odpowiedzialne na podstawie kryteriów określonych w rozdziale III rozporządzenia Dublin III nie może zatem uwolnić się, poprzez zwykłe jednostronne ogłoszenie, od odpowiedzialności ciążącej na nim na mocy tego rozporządzenia, ponieważ taka możliwość prowadziłaby do naruszenia tych kryteriów i mogłaby w ten sposób zagrozić prawidłowemu funkcjonowaniu systemu wprowadzonego tym rozporządzeniem. Ponadto uznanie, że z takiego jednostronnego ogłoszenia można wywnioskować, iż w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania wnioskodawców istnieją wady systemowe powodujące poważne ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania, do tego stopnia, by uniemożliwić wszelkie przekazania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową do odpowiedzialnego państwa członkowskiego i doprowadzić do przeniesienia odpowiedzialności z tego państwa członkowskiego do państwa członkowskiego wtórnego przepływu, mogłoby sprzyjać takim przepływom, zachęcając wnioskodawców do kontynuowania trasy migracyjnej do innego państwa członkowskiego, które wydaje im się oferować korzystniejsze warunki.

43 W związku z tym okoliczność, że państwo członkowskie wskazane jako odpowiedzialne na podstawie kryteriów ustanowionych w rozdziale III rozporządzenia Dublin III jednostronnie zawiesiło przejęcia i wtórne przejęcia osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, nie może sama w sobie uzasadniać stwierdzenia na podstawie art. 3 ust. 2 akapit drugi tego rozporządzenia wad systemowych w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w tym państwie członkowskim, które to wady powodują ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty.

44 W konsekwencji nawet w takim przypadku do sądu rozpoznającego skargę na decyzję o przekazaniu należy dokonanie oceny istnienia takich wad systemowych oraz ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty w warunkach określonych w orzecznictwie przypomnianym w pkt 35–39 niniejszego wyroku.

45 W tym względzie, biorąc pod uwagę wątpliwości sądu odsyłającego, należy dodać, że o ile ocena ta, która powinna być oparta na obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych, obejmuje nieuchronnie aspekt prospektywny, ponieważ do właściwego sądu należy zbadanie ryzyka ponoszonego przez zainteresowaną osobę w samym momencie przekazania, w toku procedury azylowej lub po jej zakończeniu [zob. podobnie wyroki: z dnia 19 marca 2019 r., Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 88; a także z dnia 30 listopada 2023 r., Ministero dell'Interno i in. (Wspólna ulotka – Odesłanie pośrednie), C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 i C-328/21, EU:C:2023:934, pkt 135], o tyle nie jest ona ani niemożliwa, ani czysto hipotetyczna.

46 Z orzecznictwa Trybunału wynika bowiem, że sąd rozpoznający skargę na decyzję o przekazaniu może w celu dokonania tej oceny wziąć pod uwagę wszystkie dostępne dokumenty, takie jak, w stosownych przypadkach, regularne i niesprzeczne ze sobą sprawozdania międzynarodowych organizacji pozarządowych odnotowujące praktyczne trudności, z jakimi wiąże się stosowanie wspólnego europejskiego systemu azylowego w danym państwie członkowskim, dokumenty pochodzące od Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców, a także dokumenty i wymianę informacji w ramach wdrażania systemu wynikającego z rozporządzenia Dublin III (zob. analogicznie wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r., N.S. i in., C-411/10 i C-493/10, EU:C:2011:865, pkt 90, 91), dzięki czemu sąd ten będzie w stanie wykazać istnienie takich wad systemowych oraz ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty.

47 W świetle całości powyższych rozważań na przedstawione pytania należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Dublin III należy interpretować w ten sposób, że:

– nie można stwierdzić, iż w państwie członkowskim wskazanym jako odpowiedzialne na podstawie kryteriów określonych w rozdziale III tego rozporządzenia istnieją wady systemowe w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty, z tego jedynie powodu, że to państwo członkowskie jednostronnie zawiesiło przejęcia i wtórne przejęcia tych wnioskodawców;

– stwierdzenia takiego można dokonać jedynie po przeprowadzeniu analizy wszystkich istotnych okoliczności na podstawie obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych.

W przedmiocie kosztów

48 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 3 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie

ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca

należy interpretować w ten sposób, że:

nie można stwierdzić, iż w państwie członkowskim wskazanym jako odpowiedzialne na podstawie kryteriów określonych w rozdziale III tego rozporządzenia istnieją wady systemowe w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, powodujące pojawienie się ryzyka nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, z tego jedynie powodu, że to państwo członkowskie jednostronnie zawiesiło przejęcia i wtórne przejęcia tych wnioskodawców.

Stwierdzenia takiego można dokonać jedynie po przeprowadzeniu analizy wszystkich istotnych okoliczności na podstawie obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych danych.

Podpisy